

αλεπού

αλεπού, η, ουσ. [<μσν. άλουπού <αρχ. άλώπηξ], η αλεπού. **1.** άνθρωπος παμπόνηρος, πανούργος: «πρόσεχε τον καλά, γιατί είναι μεγάλη αλεπού και μπορεί να σε ξεγελάσει». (Λαϊκό τραγούδι: *σαν δω πως μου πατάς πολύ τον κάλο κι αν έχω κάποιο ντέρτι θα το βγάλω κι αλλού τον έρωτα θα κυνηγώ και θα σου δείξω αλεπού ποιος είμ' εγώ*). **2.** ο κλέφτης: «έλα δω, ρε αλεπού, εσύ πήρες τον αναπτήρα μου;». Από το ότι η αλεπού είναι πολύ επιτήδεια να μπαίνει μέσα στα κοτέτσια και να αρπάζει τις κότες. **3.** παλτό, ιδίως γυναικείο, από γούνα αλεπούς: «όταν του αρέσει πολύ μια γκόμενα, της κάνει δώρο αμέσως μια αλεπού». Υποκορ. **αλεπουδίτσα, η** κ. **αλεπουδάκι, το** (βλ. λ.) κ. **αλεπόπουλο, το**. (Ακολουθούν 25 φρ.)·

- *έβαλαν την αλεπού να φυλάει τις κότες*, λέγεται στην περίπτωση που αναθέτουν τη φύλαξη κάποιων πραγμάτων σε άτομο που είναι αναξιόπιστο. Συνών. *έβαλαν το λύκο να φυλάει τα πρόβατα*·

- *έγινε της αλεπούς ο γάμος*, βλ. λ. [γάμος](#)·

- *είναι μια αλεπού!* ή *σου είναι μια αλεπού!* είναι πανέξυπνος, παμπόνηρος: «πρέπει να 'χεις το νου σου μ' αυτόν τον άνθρωπο, γιατί είναι μια αλεπού!». Πολλές φορές, για περισσότερη έμφαση η φρ. κλείνει με το *μα τι αλεπού(!)*·

- *είναι μια γριά αλεπού!* ή *σου είναι μια γριά αλεπού!* λέγεται για ηλικιωμένο άτομο που είναι πανέξυπνο, παμπόνηρο: «είσαι μικρός ακόμα για να κάνεις τον έξυπνο στον τάδε, γιατί σου είναι μια γριά αλεπού!». Πολλές φορές, η φρ. κλείνει με το *Θεός να σε φυλάει*·

- *είναι πονηρή αλεπού*, βλ. φρ. *είναι μια αλεπού(!)*·

- *εκεί που κλάνει η αλεπού και φωνάζει παππού*, ειρωνική απάντηση ή απάντηση αδιαφορίας σε κάποιον που μας ρωτάει *πού είναι ο τάδε ή πού πήγε ο τάδε ή που είναι αφημένο το τάδε αντικείμενο*·

- *η αλεπού είναι πονηρή, αλλά πιο πονηρός είναι αυτός που την πιάνει*, ακόμη και οι έξυπνοι άνθρωποι βρίσκουν το μάστορά τους από άλλους, που είναι πιο έξυπνοι από τους ίδιους: «εσύ μας κάνεις τον πονηρό και τον έξυπνο, αλλά έχε και το νου σου, γιατί κι η αλεπού είναι πονηρή, αλλά πιο πονηρός είναι αυτός που την πιάνει»·

- *η αλεπού εκατό, τ' αλεπουδάκια εκατόν πέντε, γίνεται; (ενν. χρονών)*, λέγεται ειρωνικά, όταν κάποιος νέος θέλει να δείξει πως είναι πιο έξυπνος ή πιο έμπειρος από έναν μεγαλύτερό του, ο οποίος όμως λόγω ηλικίας διαθέτει και πιο μεγάλη πείρα και πιο πολλές γνώσεις σε όλους τους τομείς της ζωής από αυτόν. Πολλές φορές, η φρ. κλείνει με το *δε γίνεται*. Συνών. *έλα παππού μου να σου δείξω πού το 'χ' η γιαγιά μου*·

- *η αλεπού με ακρίδες δε χορταίνει ή η αλεπού δε χορταίνει με ακρίδες*, λέγεται για τους ισχυρούς, τους έξυπνους ή τους πλεονέκτες που δε μένουν ικανοποιημένοι με μικρά οφέλη: «με την προμήθεια που μου ζητούσε για να μου δώσει τη δουλειά, ίσα που έβγαζα τα έξοδά μου, γιατί η αλεπού με ακρίδες δε χορταίνει». Πολλές φορές, της φρ. προτάσσεται το *εμ*. Συνών. *ο λύκος με μύγες δε χορταίνει ή ο λύκος δε χορταίνει με μύγες*·

- *η αλεπού με το νου της κοκόρια μαγειρεύει*, βλ. φρ. *η αλεπού στον ύπνο της κοτόπουλα ονειρεύεται*·

- *η αλεπού με το παιδί της ένα δέρμα κρατούνε*, τα παιδιά παίρνουν τα προτερήματα ή τα ελαττώματα των γονιών τους: «προκομμένοι οι γονείς, προκομμένα και τα παιδιά τους, γιατί η αλεπού με το παιδί της ένα δέρμα κρατούνε»·

- *η αλεπού, όταν πεινάει, προσκυνάει*, ο έξυπνος άνθρωπος, όταν βρίσκεται σε κάποια δύσκολη θέση, ξέρει και ελίσσεται: «είναι καπάτσος άνθρωπος, κι όταν έχει ανάγκη ρίχνει τα μούτρα του, γιατί η αλεπού, όταν πεινάει, προσκυνάει»·

- *η αλεπού στον ύπνο της κοτόπουλα ονειρεύεται*, **α.** ο καθένας σκέφτεται, ποθεί να γίνει ή να αποκτήσει αυτό που επιθυμεί πάρα πολύ: «από καιρό έχει βάλει στο μάτι τη θέση του διευθυντή, γιατί, βλέπεις, η αλεπού στον

ύπνο της κοτόπουλα ονειρεύεται». **β.** λέγεται και στην περίπτωση που επιθυμούμε πολύ μια γυναίκα που όμως μας είναι αδύνατο να την κατακτήσουμε. Συνών. *η αλεπού με το νου της κοκόρια μαγειρεύει / ο νηστικός καρβέλια ονειρεύεται / όποιος διψάει, πηγάδια βλέπει*.

- η ίδια αλεπού δεν πέφτει δυο φορές στην παγίδα, ο έξυπνος άνθρωπος, δεν κάνει το ίδιο σφάλμα δυο φορές: «αφού την πάτησε μια φορά δεν την ξαναπατάει, γιατί η ίδια αλεπού δεν πέφτει δυο φορές στην παγίδα». Πρβλ. *τό δīs έξαμαρτεῖν οὐκ ἀνδρός σοφοῦ*.

- η πονηρή αλεπού, απ' τα τέσσερα πιάνεται, όσο έξυπνος και είναι κάποιος και να ξέρει να φυλάγεται, έρχεται η στιγμή που πιάνεται με τον πιο εύκολο τρόπο ή για τον πιο ασήμαντο λόγο, επειδή έχει μεγάλη εμπιστοσύνη στην εξυπνάδα του και δεν παίρνει τις απαραίτητες προφυλάξεις: «μη μας κάνεις τον πονηρό και τον έξυπνο, γιατί η πονηρή αλεπού, απ' τα τέσσερα πιάνεται». Συνών. *το έξυπνο πουλί από τη μύτη πιάνεται*.

- κολοβή αλεπού, άνθρωπος πανέξυπνος, που για το λόγο αυτό είναι επικίνδυνος για μας: «πρόσεχε τι δουλειά θα κάνεις μαζί του, γιατί είναι κολοβή αλεπού». Αναφορά στον αισώπειο μύθο σύμφωνα με τον οποίο, η αλεπού, η οποία έχασε την ουρά της σε κάποιο δόκανο, προσπαθούσε να πείσει τις άλλες αλεπούδες πως γι' αυτό το λόγο ήταν ομορφότερη από αυτές, με την ελπίδα να κόψουν και οι άλλες τις ουρές τους, ώστε να μη νιώθει μειονεκτικά.

- ο λύκος έχει τ' όνομα κι η αλεπού τη χάρη, βλ. λ. [λύκος](#).

- όσα δε φτάνει η αλεπού τα κάνει κρεμαστάρια, ό,τι δε μπορεί κάποιος να πετύχει, το θεωρεί ανάξιο λόγου και προσποιείται πως δεν ενδιαφέρεται. (Λαϊκό τραγούδι: *τα βρίσκεις όλα μπόσικα, μα όμως, τι χαμπάρια, όσα δε φτάνει η αλεπού, τα κάνει κρεμαστάρια*). Αναφορά στον αισώπειο μύθο.

- όταν πεινάει η αλεπού, κάνει πως κοιμάται, ο πονηρός ο άνθρωπος, όταν βρίσκεται σε δύσκολη οικονομική κατάσταση, προσποιείται τον φρόνιμο, τον αδιάφορο, μέχρι να βρει την κατάλληλη στιγμή για να δράσει προς όφελός του: «πρόσεχέ τον, και μην τον βλέπεις έτσι μουλωχτό. Απλώς έχει κάτι οικονομικές σφίξεις κι όταν πεινάει η αλεπού, κάνει πως κοιμάται».

- ούτε κότεις έχω ούτε με την αλεπού μαλώνω, λέγεται για όσους δεν έχουν δοσοληψίες, πάρε δώσε με τους άλλους και για το λόγο αυτό, δε δίνουν δικαιολογία, αφορμή για προστριβές: «εγώ έχω το κεφάλι μου ήσυχο και δεν έχω να χωρίσω τίποτα με κανέναν, γιατί ούτε κότεις έχω ούτε με την αλεπού μαλώνω».

- σαν γεράσει η αλεπού, γίνεται καλογριά, βλ. λ. [καλογριά](#).

- σώγαμπρος, αλεπού γδαρμένη, βλ. λ. [σώγαμπρος](#).

- τι γυρεύει η αλεπού στο παζάρι; βλ. φρ. *τι θέλει η αλεπού στο παζάρι(;)·*

- τι ζητά η αλεπού στο παζάρι; βλ. φρ. *τι θέλει η αλεπού στο παζάρι(;)·*

- τι θέλει η αλεπού στο παζάρι; **α.** λέγεται για άτομα, που βρίσκονται σε ένα χώρο όπου εκθέτουν οι ίδιοι τον εαυτό τους σε κίνδυνο ή που αναμειγνύονται σε υποθέσεις που δεν είναι της αρμοδιότητάς τους ή που δεν τους αφορούν. **β.** λέγεται από ένοχο, που αποφεύγει τον τόπο όπου μπορεί να αποκαλυφθεί το έγκλημά του, το παράπτωμά του.